

DISSERTATIO

DE SAMUELE PER VISUM SAULI objecto ad 1. Reg. 28. 11. 12.

JAM inde à primis Ecclesie sæculis quaestio de Samuele per vitium spectato viros doctos in partes distinxit. Inter maximos Doctores, & sapientissimos Patres non satis ea de re unquam convenit, & Ecclesia, eà qua prestat sapientiã & discretionem hodie usque tolerat varias in hoc argumento & discrepantes opiniones, quibus alioqui nullum inferatur vitium unitati charitatis, fidei, morumque. Sunt qui contendunt fraude mulieris Pythonissæ factum esse, ut loqui se cum Samuele Saul opinaretur, ejusque ante se aspectum habere, persuaderet; quamquam alioqui nihil ante se haberet, nec respondentem audiret. Alii malunt Samuelem verè Sauli spectandum sese præbuisse.

Quamquam nec inter patronos hujus opinionis satis convenit. Plerique enim contendunt, non vi quidem præstigiis, nec magicorum carminum deductum è Cælo Prophetam stetit coram Rege; sed, inquit, Dei permissione factum est, ut neque voluntate veneficæ mulieris, neque magicorum carminum vi attentâ, Prophetam in conspectum Saulis veniret, ejusque oraculo impius Rex disceret, quanta in caput suum ex denegatâ Deo obedientiâ evocasset mala. Alii verò asserere non dubitarunt, quandoquidem Sanctorum Animæ, quemadmodum & impiorum, nondum obtentâ per Jesum Christum libertate sub Principis tenebrarum potestate essent, ejus imperio coactum fuisse Samuelem, ut magicorum carminum invitationibus pareret.

Nec, si Ecclesie Patres dissident, Rabbinis magis conveniunt inter se. Ludibrium esse & merum Pythonissæ fallendi artificium tenet R. Samuel Hophni. Cum enim reprobatum à Deo Regem, tum & inunctum à Samuele in Regem eundem Saulem mulier vaserrima nosset, nihil se tamen scire ne vultum quidem Regis agnoscesse simulavit; & per suppositum callidè virum, antea de omnibus instructum, totum rei eventum, qualem jam consiciebat futurum, trepidanti Regi, ac Samuelem se audire autumanti nunciavit.

Saadia Gaon, & R. Hai docent fieri nunquam potuisse, ut Pythonissæ virtute, nisi à Deo ipso in vivis revocaretur, Samuel videndum sese præberet. Quis autem credat, addunt illi, Deum in gratiam Saulis Prophetam revocasse ad vitam; Deum, inquam, qui consulenti per Urim & Thummim (præscripto nempe consulendi Deum

ritu) nihil reponere unquam voluit? Levi Ben-Gerson omnia errantis phantasia ludibrio acta esse in mente Regis contendit. Minas enim Samuelis, de removendo scilicet à se Regno, in mente versans Saul, earum terrore altè menti impresso factum est, ut versari sibi ante oculos Samuelem ipsum & dura minitantem crederet.

Abarbanel persuasum habet, Dæmonem sub ementitis Prophetæ spoliis hæc omnia Sauli intimasse, quæ ipse eventura coniectando assequatur. Omnes æquè sententias illas reprobant Menasse Ben-Israel (a), sed Libri Zohar opinionem adoptans, autumat spiritus esse quosdam, quibus mira vis est super animas mortuorum, ut ad arbitrium illis utantur, cogantque quodcumque jusserint corpus animare. Hæc tamen eà tantum conditione agere permittuntur, si primus à morte annus nondum exierit, quo scilicet temporis periodo nondum penitus refriguisse animarum in corpora amorem, ita docent Rabbinus, ut sepius invisere illa atque fovere, uno verbo, non penitus deseruisse corpus videantur. Eo igitur temporis spatio permillum animabus iter sibi in corpus perrumpere; quod ut reipsa feret, coactus à Pythonissâ Dæmon præstitit. Certum igitur tenet Rabbinus primum à morte Samuelis annum nondum exisse; quod nostrâ Chronologiæ, biennium ab ejusdem Prophetæ obitu statuenti, repugnat.

Tertia tandem opinio tenet, Dæmonem sub ementitis Prophetæ spoliis, & Sauli & Pythonissæ imposuisse. Sunt tandem, qui contendunt, nec Samuelis nec Dæmonis quidquam Regi objectum, sed ejus loco spectrum aliquod sive figuram ejusdem Prophetæ, Angelorum ministerio, sive ab ipso per se Deo exhibitam.

Post discussam latè quaestionem à viris Doctissimis, vix esset, quod nobis novi aliquid dicendum restaret. Singularum igitur opinionum rationes potissimas deduxisse contenti, quæ maximè nobis probatur opinio seligetur, nullâ aliorum sententiam, quam alioquin Ecclesia tolerandam duxerit, notantes censurâ.

Eorum qui evocati magicorum carminum vi Prophetæ sententiam asseruerunt, agmen ducit Origenes, quippe qui licet opinionem non primus invexerit, auctoritate tamen suâ valdè promovit atque commendavit. Namque ante Origenem laudatur S. Justinus Martyr (b), qui scriptis tra-

a Resurrect. mortuor. l. 2. c. 6.

b In Dial. tra-

tradiderat, Dæmonem potestatem suam in animas etiam Justorum & Prophetarum, exercuisse, quas interdum evocationibus Magicis parere jubebat. Vir tamen ille, Sanctus non asseruisse de industria opinionem, sed tantum per transfennam proposuisse videtur, cum Origenes & prudens sciensque illam sepius inculcans pervicaciter defenderit. Quod sanè nobis insinuat ab Eustathii Antiocheni de Engastrimytho Dissertatione, vitio Origeni opinionem illam vertente, quæ modò ex scriptis ipsius erasa nusquam apparet (c). Ita hanc sententiam ex Origene præfert Eustathius. Origenes dixit, Dæmonem non animam tantum Prophetæ reduxisse, sed eam esse pariter (ex Inferis) alias Sanctorum Prophetarum animas. Quanquam in loco ubi Origenes eam tractat quaestionem, hæc tantum hodie nobis leguntur (d): Si ergo talis tantusque vir erat sub terra, & à Pythonissâ evocatus est; fateamur oportet Dæmonem potestatem in Prophetæ animam obtinuisse. Deinde orationem suam promovens, addit, quandoquidem Scriptura, seu Spiritus Sanctus Scripturæ Author evocatum à Pythonissâ Samuelem asserit, nullum superesse de rei veritate ambigendi locum. Mirum autem nemini jurè videri poterit, si apud inferos anima Samuelis alioquemque Prophetarum constituta dicatur, cum eò descendisse Christum legamus (e).

c Eustat.

d Orig. in 1. Reg. 28.

e Vide eundem to. 27. in Jo. Anal. Antioch. in Oærgo q. 12. g Vide & de Doctr. Chri. c. 32.

Origeni geminus accedit Anastasius Antiochenus, contendens (f): Sanctorum pariter & impiorum anime in manu Dæmonis erant, antequam Dominus ad Inferna descendens exire inde justos præciperet. Et S. Augustinus ad Simplicianum ea de re consultus l. 2. Divers. qq. q. 4. (g) rescribens, nihil se magis admirari, ait, potuisse Dæmonem Samuelis animam coram Saule statuere, quam Sathanam colloquia cum Domino miscuisse, facultatem petiisse ab illo manum in Jobum injiciendi, ac tandem ipsum Christum abreptum in pinnaculum Templi elevasse. Si Christus, citrà dispendium majestatis & potentie suæ Diabolum tentantem sustinuit; si Judæos ignominiam vinculorum & Crucis inferentes toleravit; quid sanè nequiverit secretâ providentiæ & sapientiæ suæ dispensatione committere ut magicis evocationibus anima Prophetæ pareret? Cur, prosequitur idem S. D. anima boni hominis à malis viris evocata si venerit, amittere videatur dignitatem suam, cum & viri plerique boni vocati ad malos veniant... servato atque inconcusso decore virtutis suæ? Sed in lib. de Cura pro mort. cap. 15. agnoscit Augustinus Samuelis animam reapse in conspectum Saulis venisse.

Rationes eorum qui Samuelem verè Regi apparuisse negant, hæc potissimum adducuntur. 1. Cum Dæmon nihil in animas Justorum possit, quid sanè valuerit in Samuelem Pythonissâ? Quamquam igitur contrariæ sententiæ favere creditur litera Textus, ita tamen exponenda videtur, ut non Samuel sed spectrum aliquod Prophetam referens Regi verba fecisse atque minis ter-

ruisse intelligatur. Neque Scriptoribus Sacris accidit infrequenter, ut de rebus loquantur non ad veritatem, sed ad speciem (b). Ita de Magis Pharaonis scriptum legimus, produxisse illos, Moysis prodigia æmulatos, angues, ranas, sanguinem, scyniphes &c. An forte reipsâ Dæmon hæc omnia produxit, non secus ac Moyses? Minime ille quidem; neque enim Divina Moysis prodigia pari cum præstigiis Magorum passu processisse credenda sunt. Porro humano modo locuti SS. Scriptores rem narrarunt.

2. Vix in animum inducimur, Deum post rejectum jam olim Saulem, denegataque ipsi oracula sive per Prophetas, sive per somnia (i), acquiescisse tandem ut Saulem concederet, cum maximè per crimen, nempe consultis Magis (quod antea ejusdem Saulis edicto vetitum erat) peteretur. Igitur si neque Deus Prophetam emisisset creditur, neque Dæmon quidquam eà in re poterat; restat ut ipse se Prophetam ultro in conspectu Regis constituerit, vel saltem, quod malum, Prophetæ spectrum credulo Sauli illustrasse. Siquidem, si venisse dicatur, vel invitus & magicis incantationibus coactus descendit, vel spontè, vel saltem Divinis jussionibus morem gerens. Nihil horum admittitur; solum ergo pro Samuele spectrum Regi exhibitum est.

3. Si Samuel Regem convenisset, vel corpore accinctus venit, vel spiritalem tantum animam stitit. Si corpore; quid sola Pythonissâ notum Sauli caterisque virum agnovit? Si Spiritus venit; quo privilegio mulier spiritum vidit, adstantibus omnibus invisibilem? Quid autem descendisset Prophetam, si aspectum suum illi denegabat, cujus gratiâ accitus venerat? Si invisibilis adfuit; frustra ille quidem venisset; si visibilis, par erat Saulem virum nosse & audisse citiùs, quam Fœminam præstigiaticem, cui nihil erat cum Samuele.

4. In rei gestæ historia à Scriptura descriptâ satis habemus argumenti, cur sive fraudi mulieris, sive spectro alicui vano à Dæmone objecto res tota deputetur. Namque Sacer Historicus sermonem Prophetæ quidquid tandem vir ille esset, referens, satis demonstrat, aliud planè esse quod loquebatur, quam Prophetam, cujus alioqui personam gerebat. Ut quid enim Prophetam hæc verba loquens induceretur: Quare inquietasti me, ut suscitaver? Quasi scilicet Prophetæ quies magicis evocationibus turbati potuisset, atque invitus à somno excitari. Viventium scelera, malique Dæmonum consilia nunquam committent, ut tranquillum in altera vita justorum statum conturbent. Falsum igitur præferebant aliquid verba illa, quasi scilicet invitus Samuel è sinu Abrahamæ extractus eò deductus fuisset. Ubi autem Prophetæ religio, cum adorantem se Saulem sustinuit? v. 14. Inclinauit se Saul super faciem suam in terram, & adoravit. Egregius iste Prophetam dissimulato viri facinore, de consultis nempe Dæmonibus, atque de obfirmato in impietate animo, ommissis infu-

h Vide Eustat. &c. Nyssen. Epist. ad Theod. Episc.

i 1. Reg. 28. 15.

peropportunitis monitis, ut ad Deum tandem regrederetur, misero potius insultat, atque in ultimam desperationem deducens, edicit nihil manere illi à Deo auxilii; quare necem sibi filiiisque tum & exercitui universo imminere intelligeret. Hiscene indicis Divinus Spiritus agnosceretur, atque pietas Viri, qui, teste Scripturâ, Saulem vel ab ipso Deum reprobatum deslere non desistit (k)? Insuper si impetrari illud potuisset, ut vi carminum magicorum Samuel evocaretur, nonne id esset Necromantiam commendare, atque homines ad illam pronos magis, magisque invitare? Frustra autem reponeretur, non id factum magicorum carminum vi; populus enim non factum ipsum, sed quod maximè factum apparet, observat. Non abs re igitur credimus, alterum planè à Samuele evocanti Regi adfuisse; præcavente Deo, ne hoc exemplo pietas & fides populi sui in discrimen veniret.

Frustra autem opponuntur futurorum oracula, ab illo, quicumque tandem esset, sive spectro, sive Propheta, pronuntiata. Quod enim ab illo pandebatur, sive mendacium erat, sive incertum, sive aliunde cognitum; nihil autem superabat sive Dæmonis, sive etiam fœmine Pythonissæ scientiam. Saulis reprobatio, Davidis substitutio res erant in toto latè Israele notissime; quin & partim jam impletæ, partim verò jam perficiendæ expectabantur. Affectu Saulis res, despondentes militum animi, ipse Rex ad ultimas desperationes adductus; hæc, inquam, omnia latere neminem poterant. Hanc animi sui angustiam, fumumque rerum suarum discrimen Saul ipse cum fœmine collocutus prodidit. Post hæc autem omnia, admirationi locus erit, si de sinistro belli eventu certum oraculum pronuntiavit? Sunt etiam, qui in ejus verbis mendacium deprehendant; quippè quæ manè alterius diei patrem cum filiis occidendos prædixerit; contendunt enim prælium ad tertiam diem dilatum fuisse. Quomodo autem adjungere poterat oraculum, Saulem ejusque filios mane alterius diei futuros cum Samuele? Scimus enim virum illum obfirmato in impietate animo diem clausisse, quare ad inferna fuerat deputandus; cum interim Samuel requie justorum fruere, penes quem appositus etiam Jonathas, filius Saulis, & amicus Davidis pie creditur. Sed fac ea omnia veritati congruerent; an igitur continuò à Samuele pronuntiata credenda sunt (l)?

I Vide Aug. l. 2. ad Simplic. 7. 4.

m Marc. 3. 16. 17. de Paulo & Sila altè edicit: Iste homines serpi Dei Excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis?

Favent huic opinioni PP. plurimi, & Interpretes non rari. Eustathius Antiochenus Differtationem de hoc argumento in Origenem adornavit, nihil in ea historia nisi dolum, atque illusionem Pythonissæ agnoscent. Pseudo Justinus q. 52. ad

Orthodoxos, apparuisse negat verum Samuelem Regi expectanti, sed falso præstigio, inquit, Dæmon personâ Prophetæ assumptâ adstantibus imposuit, permittensque à Deo contra instam ad mendacium indolem, vera prodidit. S. Pionius Martyr (*); Tertullianus de Anim. cap. 57. S. Basilus Magnus in Isai. 8. S. Gregorius Nyssenus Ep. ad Theodof. Episc. paria sustinent. Quin & S. Nyssenus autumat, Dæmonem sub Prophetæ specie, satellitio aliorum Dæmonum stipatum videndum se præbuisse, ex quo factum, ut Maga (n) clamitans diceret: Deos vidi ascendentes de terra. S. Hieronymus (o) ita mentem suam prodit: Saul per incantationes, & artes magicas visus est suscitasse Samuelem. Et in Matth. 6. In Samuelis phantasmate Pythonissa loquitur ad Saulem. Frustra autem in hanc rem congeremus non dissimiles sententias S. Cyrilli Alexandrini (p), Authoris qq. in V. & N. T. q. 26. Pseudo-Augustini de Mirabilibus Sacra Scripturâ l. 2. c. 2. sicut aliorum plurium ex præcis, recentibusque Interpretibus (q).

Sed inter fautores hujus sententiæ, quidam indignum rati, Dæmonem vim habuisse efformandi spectri similitudinem Prophetæ referentis, Deus, inquit, sive ipse per se sive Angelorum ministerio compactum phantasma coram Saule statuit, eoque divinitus loquente, futurorum eventus Rex miser audivit. Hæc opinio tam altè sedit Theodoro, ut adversæ sententiæ omnes stultitiæ arguat (r); namque, ait, eo deducuntur, ut Dæmonem jussu Dei exponentem Sauli inducant; quod sanè repugnat illi 1. Par. 10. 13. juxta Septuaginta: Mortuus est Saul in suis iniquitatibus, quibus injussè egit Deo, super verbum Domini, quoniam non observavit quia interrogavit Saul in ventriloquo ad quærendum, & respondit ei Samuel Propheta. Leo Patriarcha Præfectus Caricæ apud Allatum (s), alique nonnulli eandem sententiam tuentur.

At sanè incongruum videtur, ea omnia, quæ Samuele in Scriptura tribuuntur, Dæmonis tantum operationi referri, ne præmonitis quidem de fraude subdoli artificii Lectoribus; cum maximè ratum habuere videatur ac firmum, eum, qui cum Saule sermones miscuit, ac futurorum oracula aperuit, vel ipsum fuisse Samuelem, vel saltem spectrum ipsius, ejus spiritum, & nomine, non sine Dei jubentis voluntate, agens. Ad mendacia, & absurda in eo oraculo aliquibus animadversa quod spectat, facile demonstraretur, quemadmodum & in Commentario notavimus, nihil contra veritatem, verumque Samuelis characterem, sicut nec contra rerum gestarum eventus, pronuntiatum fuisse.

Duplicis tantum mendacii reus sermo ille arguitur; 1. quòd committendum prænunderet prælium mane alterius diei. 2. quòd Saul, ejusque Filii apponendi essent cum Samuele. Primum duplici ratione excusamus: vox illa cras, non semper certum aliquem temporis articulum designat; sed non raro profuturo incertoque usurpatur; ita

* In Actis illius.

n 1. Reg. 28. 13.

o In cap. 7. Isai. Et in cap. 13. Ezech.

Qualis fuit illa, qua visa est suscitasse animam Samuelis.

p De Ador. in Spir. & Verit. l. 6.

q Vide & Method. Patriarch. advers. Orig. de Python. Philastr. de Hæres. cap. 26. Syn. Chron. Procop. Gazæum, Rupert. l. 2. in 1. Reg. 17. & alios plures apud Allatum de Engastrimy. c. 11. It. & Vat. Græc. Jun. Cleric. alii.

r Quæst. 63. in 1. Reg. 8 De Engastr. c. 9. Vide & Procop. Gaz. in 28. Reg. Anast. Antioch.

s De Engastr. c. 9. Vide & Procop. Gaz. in 28. Reg. Anast. Antioch.

Ita Exod. 13. 14. illud: Cum interrogaverit te filius tuus cras. Eto autem pro certo tempore usurparetur, nihil contra veritatem historiarum inde contigisset: Saul exadâ cum Pythonissa nocte, potuit facile in castra, non longè ab Endor posita, se restituere; eademque die potuit à Philisthæis prælium committi. Fuso suorum exercitu Rex ad ultimam desperationem adductus, gladio se confodit. Quid hæc factum non possibile? Alterum mendacium in verbis Samuelis versatur: Cras tu & filii tui mecum eritis; quæ sanè verba vel reddi possunt: cras inter mortuos vos, sicut & ego sum, referemini; vel vos mecum eritis in sinu Abraham. Cum autem postrema hæc interpretatio impium aliquid præferat, ut scilicet vir impius & in scelere obfirmatus æquo sit jure cum Justis & Prophetis; idè prior sententia præferenda, ut verba Prophetæ non ad æqualitatem felicitatis, sed ad paræm conditionem mortis referantur, ait S. August. ad Simplic. l. 2. q. 44.

Adde, opinionem illam, quæ Diabolico præstigio factum deputat, nihil habere solidi in S. Scriptura. Nec vocula quidem eâ de re in Textu animadvertitur: si quid incongruum apparet in Historia, id facile statim è medio subducitur. Nihil nos ad eas angustias cogit, ut evocatum vi magicorum carminum Prophetam, atque auctoritatem suam Dæmonem in animas sanctorum exeruisse fateamur. Deus occulto providentiæ & sapientiæ suæ consilio poterat eo temporis articulo statuisse coram Rege Prophetam, nullo habito vel ad Dæmonem vel ad Pythonissam respectu; quem admodum & à Balaamo Pseudo-Propheta, vel ipso Rege Balac invito, vera futurorum oracula expressit [*]; & Caiphæ verba in Christum prolata ad oraculum detorsit (u). Ita planè eâ occasione servatum: Deus magicas artes præveniens Prophetam suscitavit, antequam Pythonissa excantationes suas omnes expleset, ut ex Scriptura constat; eâ planè ratione ac Elias Propheta, [x] viros à Rege Ochozia missos ad consulendum Beel-zebub Deum Accaron, preoccupans, quæ à Numine audituri veniebant exposuit: Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beel-zebub Deum Accaron? Quam obrem hæc dicit Dominus: De lectulo super quem ascendisti, non descendes.

* Num. 23. 7.

u Jo. 11. 51. 3.

x 4. Reg. 1. 3.

4.

Hæc planè omnia in Scriptura apertissime insinuantur, cum scilicet Pythonissa inhorruisse legitur ad Samuelis aspectum (y): Cum vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul. Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul. Dixitque ei Rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. Cur pavet mulier, nisi insueta visionis horrore? Porro Dæmones impiorumque tantum animas magicis incantationibus evocatas spectare assueta, novum planè aliquod, nempe augmentum & divinum aliquod spirans Samuelis os intuita, ferre non potuit. Samuel inexpectatus sese obtulit ante peractas mulieris excantationes; andè facilis conjectura ducitur alterius, non

y 1. Reg. 28. 12.

magicâ virtute factum esse ut Samuel coram Rege statueretur; inde terror inde clamores Veneticæ.

Rejecerat quidem Saulem Deus, consultusque nihil sive per somnia sive per Prophetas respondit; sed quæ huc usque denegaverat, tunc saltem potuit concedere. Nonne in furore aliqua interdum permittit, quæ olim indulgens negavit? Post tolerata diu crimina, tandem iram suam in eos exerit, qui diutinâ beneficiorum, abusione sceleris sui mensuram impleverunt. Quæritur cum Saule Samuel: Quare inquietasti me? Quæ humanis moribus usitata dicendi formula est, rigidè non expendenda.

Regi ne verò an Pythonissæ spectandum se præbuerit Samuel, nihil ad rem, cum unicus venisset exprobandis Regis criminibus, atque imminenti à Deo ultioni prænunderandæ, quæ quidem sive suis sive aliorum verbis præstaret, perindè fuisset. Imo ad Prophetæ dignitatem conduxisset magis, si aliorum ministerio usus, nolle se ne verbo quidem impium Regem dignari demonstraret. Quod verò addunt, alienum fuisse ab indole Samuelis, ut misero adeò acerbus insultaret, nec tandem committendum fuisse à Propheta, ut à Rege Divinis honoribus coleretur; ad illa reponimus, 1. Profundâ quidem salutatione venientem Prophetam salutasse Regem, quæ in re non cultum aliquem impendisse; quare adoratio illa civilis erat, non religiosa. 2. Concesso ad poenitentium tempore cum Saul abusus fuisset, reliquum erat, ut miscratione depositâ Prophetæ severitate & zelo armaretur in virum pervicacem, qui veteribus criminibus immane illud addiderat, nempe Magos & Ariolos consulendi.

His refutatis rationibus, cæteræ minoris sanè roboris sive victæ se ultro tradunt, sive ex argumentis infra addendis consistuntur.

Si autem neque Spiritus aliquis nequam, neque spectrum aliquod à Dæmone suppositum in scenam prodivit, fateamur oportet, ipsum per se Samuelem descendisse; ejus verba pura fuisse oracula, atque Textum Scripturæ pronò & maximè literali sensu accipiendum esse. Quod postremo dictum fufius jam demonstrandum suscipimus.

Res est omnium confessione exploratissima, in expositione Sacrarum Scripturarum simplici ac maximè pronò literæ sensui semper esse inhærendum, nisi si quid fidei vel pietati absonum ex eo referatur. Nihil est autem Fidei & pietati repugnans in hac historia, nisi quòd Dæmoni atque magicis carminibus vis tribuatur in animas Justorum & Sanctos. Hoc uno salvo; quidquid ad fidem & pietatem spectat, integrum est. Porro tria esse quæ difficultatem illam tollunt, supra insinuavimus. 1. Si Deum magicas evocationes prævenisse, Prophetam statuendo coram Rege ante completum impium à Pythonissâ ritum, dixerimus. 2. Si eo temporis articulo suscitandum Deum Prophetam cen-

B b